

MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

LETO 3 ŠT. 3

1993

10. december

MUZEJSKI CASOPIS

PROGRAM MUZEJSKEGA DRUŠTVA 1994

JANUAR

- v četrtek, 20.1.1994 ob 18. uri:
predstavitve diapozitivov Tadeja Brateta:
**ŽELEZARSKA TEHNIŠKA DEDIŠČINA KOT ELEMENT
TURISTIČNE PONUDBE**

FEBRUAR

- v četrtek, 17.2.1994 ob 18. uri:
Arheolog Andrej Valič: **ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE NA
AJDNI (predavanje z diapozitivi)**

MAREC

- v četrtek, 15.3.1994 ob 18. uri:
Predstavitve videokasete Saše in Mitje Noča:
STARA SAVA VČERAJ, DANES, JUTRI.

APRIL

Občni zbor Muzejskega društva Jesenice

Tone Konobelj

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE OB TRETJI OBLETNICI

27. decembra 1993 bo preteklo tretje leto, odkar so se v Kosovi graščini na Jesenicah zbrali nekateri prizadevni posamezniki in se odločili, da ustanovijo na Jesenicah muzejsko društvo. Devetčlanski pripravljalni odbor je že po treh mesecih pripravil vse potrebno za ustanovni občni zbor. Občni zbor je bil 14. marca 1991 v Kazini na Jesenicah. Več kot šestdeset udeležencev je sprejelo program dela društva, statut in izvolilo upravni odbor pod vodstvom predsednika ing. Boruta Razingerja in podpredsednikov ing. Dušana Prešerna in Toneta Konoblja. Za člane pa so bili izvoljeni Mira Novak, Slavica Osterman, Olga Anderlič, Zdravko Kovačič, Janez Meterc, Avgust Delavec, Miro Eržen, Zdenka

SPREVOD DEDKA MRAZA LETA 1945 NA JESENICAH
(Fotoarhiv Muzeja Jesenice)

(nadaljevanje s 1.strani)

Torkar Tahir, dr. Nada Praprotnik, Franc Konobelj-Slovenko in Andrej Pikon. V nadzorni odbor sta bila izvoljena Branko Čušin in Dani Klemenc, v disciplinsko komisijo pa Miha Kersnik, Franc Konobelj-Slovenko in Danica Butinar.

Kljub skromnim sredstvom, ki jih je imelo društvo, je članstvo naraščalo, vrstile pa so se prireditve, ki so z leti dobile ime MUZEJSKI VEČERI v Kosovi graščini.

Po treh letih delovanja je društvo organiziralo preko trideset prireditev, izletov, izdalo pa je tudi devet števil MUZEJSKEGA ČASOPISA.

Danes šteje društvo preko sto članov, ljubiteljev naravne in kulturne dediščine, vse več pa je tudi strokovnjakov z različnih področij, ki pomagajo pri organizaciji strokovnih srečanj in ekskurzij. Med najbolj uspele lahko štejemo srečanja na Ajdnu, in strokovne ekskurzije v Trento, Benetke in Bohinj. Tudi muzejski večeri vsak tretji četrtek v mesecu, so vse bolj organizirani pa tudi obiskani. Dvorana v Kosovi graščini je postala že skoraj premajhna, zato v društvu razmišljajo o primernejših in večjih prostorih, predvsem pa o lastnih društvenih prostorih.

Za leto 1994 načrtujejo vrsto prireditev od muzejskih večerov, do strokovne ekskurzije, razstav članov društva, pa vse do neke oblike "bovsjega" sejma starin in zanimivosti, ki naj bi popestril življenje na Jesenicah.

Delovanje Muzejskega društva na Jesenicah dobiva vidnejše mesto tudi izven jeseniške občine, saj društvene prireditve obiskujejo tudi ljubitelji z drugih gorenjskih krajev.

NA ZALOGI SO:

Jeseniški zbornik JEKLO IM LJUDJE 5. in 6.

Cena: 250 SIT (5) in 400 SIT (6)

Dr. Anton Ramovš: OKAMENELO ŽIVLJENJE V
JESENIŠKEM PROSTORU (1978)

Cena: 250 SIT

Ferdo Šerbelj: NICOLA GRASSI (1682-1748)
Tri oltarne podobe

Cena: 500 SIT

Muzej Jesenice: VODNIK PO RAZSTAVNIH ZBIRKAH
JESENIŠKE OBČINE (1993)

Cena: 300 SIT

Muzej Jesenice: STARA SAVA VČERAJ, DANES JUTRI
(razstavni katalog) 1993

Brezplačno

**Nataša Kokošinek
Silvo Mirtič**

**RAZSTAVA "STARA
SAVA VČERAJ,
DANES, JUTRI"**

30.11.93 do 1.3.94

Letos poleti je Muzej Jesenice, naslednik Tehniškega muzeja Železane Jesenice, praznoval svojo prvo obletnico. Razstava "STARA SAVA VČERAJ, DANES, JUTRI" je torej eden prvih projektov na novo nastalega kolektiva in tudi obeh avtorjev. V srcu Stare Save, kjer je upravni sedež muzeja, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Kranja od leta 1986 nadaljuje s strokovnimi prizadevanji za revitalizacijo tega, industrijsko degradiranega prostora, ki naj bi postal muzejsko parkovni kompleks. Z razstavo kot najbolj tipičnim muzejskim izraznim sredstvom želimo prispevati svoj delež k omenjeni akciji in k popularizaciji Stare Save v slovenskem prostoru.

S kratkim zgodovinskim uvodom o nastanku razvoju in propadu savske fužine, s predstavitvijo fužinskega naselja in vizijami razvoja tega izjemnega zgodovinskega kompleksa razgrinjamo problematiko obravnavanega prostora. Upamo, da pomeni razstava začetek načrtnega dopolnjevanja železarske zbirke in raziskovanja krajevne zgodovine. Le tako bo mesto Jesenice ob zgodovini železarstva in rudarstva prišlo do muzejske prezentacije lastne lokalne zgodovine.

Začetki fužinarstva na Savi segajo v prvo polovico 16. stoletja. Takrat je italijanski fužinar B. Bucelleni preselil železarske obrate iz Planine pod Golico v dolino. Tu so zgradili breščansko peč, graščino in cerkev, ki jo je 1606. leta posvetil škof Tomaž Hren. Bucelleniji so uspešno gospodarili in dosegli najvišje posvetne in cerkvene časti. V 18. stoletju je njihova gospodarska moč opešala. Fužine so dočakale, preden jih je 1. 1766 kupil belgijski podjetnik Valentin Ruard, celo prisilno upravo. Valentin Ruard je fužine prenovil in posest še razširil. Nasledil ga je sin Leopold. Ta je leta 1796 v savskem plavžu izvedel poskuse taljenja s premogom. Pravilno je ocenil pomen iznajdbe parnega stroja 1. 1782 in vlogo premoga, kot glavnega pogonskega kuriva. Obenem je bilo potrebno zaščititi že močno opustošene gozdove, ki so še dajali les za kuhanje oglja. Zadnji razcvet je savska fužina doživela pod Viktorjem Ruardom. Po poplavi leta 1851 je temeljito obnovil železarske obrate, zgradil več stanovanjskih hiš za delavce, vzdrževal kašto za preskrbo z živili in plačeval učitelja. Prezadolženost ga je 1. 1871 prisilila, da je pristopil k leta 1869 ustanovljeni Kranjski industrijski družbi. Zadnji savski fužinar Viktor Ruard je umrl 19. januarja 1886. Ko je leta 1897 ugasnil še savski plavž, je bila doba klasičnega fužinarstva na Jesenicah končana. Nova industrijska

železarna je zrasla na bližnji lokaciji na Grobljah, opuščena fužina pa je dobila ljudsko ime Stara Sava.

Zgodovinski razvoj fužinarstva smo predstavili na osnovi obstoječe literature in virov. Toda pri naselju smo naleteli na trši oreh. Začetki fužine segajo v 16. stoletje, zametki naselja so še starejši. Večina virov navaja podatke o fužini, fužinsko naselje in življenje prebivalcev pa se omenja le postransko. Z razvojem fužinarstva tudi naselje dobi fužinski značaj. Prebivalci so bili eksistenčno vezani na fužino, kar je zahteval tudi sam tehnološki proces. Poleg naštetega jih je na fužino vezala še cerkev, osrednji tržni prostor, kašta, sola ... Za rekonstrukcijo stanja v 19. stoletju smo natančneje analizirali pisno in grafično gradivo franciscejskega - stabilnega katastrskega operata. Vsa zgodovinsko mlajša stanja prikazujemo z interpretacijo gradiva arhiva KID, s časopisnimi in historičnimi prispevki ter pričevalnostjo "zgodovinskega spomina" informatorjev. Z izgradnjo Rudolfove železnice od Ljubljane do Beljaka l. 1870, s propadom fužine in z dograditvijo bohinjske proge je Stara Sava dobila svoje teritorialne meje. Center življenja se je prenesel na novo lokacijo ob glavni cesti, ki je zdaj tekla mimo na novo zgrajene železarne. V okolici tovarne so zrasla nova stanovanjska naselja. Sava se je močno razširila in po številu prebivalcev celo prekašala Jesenice.

Po drugi svetovni vojni je naselje pričelo počasi propadati. To velja zlasti za obdobje petdesetih let, ko so naselje obkolili tovarniški obrati hladne valjarne in žičarne. Cerkev so leta 1952 zaprli, Jožefov sejem pa preselili na jeseniško tržnico. V drugi polovici šestdesetih let so ob gradnji plavške aglomeracije drugega za drugim podrli stanovanjske objekte.

Leta 1954 je dobil v Bucelleni-Ruardovi graščini prostore Tehniški muzej, ki je še istega leta v pritličju odprl železarsko zbirko. Sodelavci muzeja z direktorjem Milošem Magoličem so pravilno ocenili izjemno vrednost ohranjenega fužinskega naselja. Tako je nastal elaborat o obnovi dela Stare Save v muzejski rezervat. Predlog za ohranitev in rekonstrukcijo prinaša objava skice iz leta 1963. Ob skici je bil izdelan tudi elaborat, objavljen v članku z naslovom Obnova dela Stare Save v muzejski rezervat (Železar, 29.12.1965). Čas je pokazal, da je šlo za eno prvih idej o muzeju na prostem pri nas.

Muzej Jesenice se pridružuje programskim izhodiščem za razvoj tega območja, podanim v Ur. listu 1984 in občinskemu ureditvenemu načrtu iz leta 1992. V okviru muzejsko - parkovnega kompleksa bi muzej ohranil prostore v Ruardovi graščini, namenjene predvsem posodobitvi in razširitvi železarske ter paleontološke in mineraloške zbirke. V pridobljene prostore v kasarni bi preselili arhiv in konservatorsko delavnico, v pritličju pa uredili muzejsko rekonstrukcijo delavskega stanovanja iz 19. stolet-

ja. Cerkev bi ob sakralni funkciji služila tudi za glasbene in galerijske prireditve. Ostanke železarskih obratov bo potrebno sanirati in kasneje za njih najti novo - muzejsko vsebino. Mlinu bi vrnilo prvotno funkcijo.

Predpogoj vsemu naštetemu je urejena prometna povezava Stare Save z mestom, predvsem pa zagotovljeni pogoji za študijsko in raziskovalno delo.

Meznani avtor:
STARA SAVA, 19.stol.
(svila)

OB IZIDU NOVE KNJIGE:

RADOVNA, DOLINA, REKA IN LJUDJE
Soteska Vintgar, Gorje

Slovenijo krasijo čudovite alpske doline, za katere bi mirno lahko rekli, da je bil "božji navdih" pri ustvarjanju teh krajev res veličasten. Še od lepote razvajeno oko domačinov jih vedno znova odkriva in občuduje.

Alpske doline niso samo smreke, skale, reke, ki se vijejo po njih, živali in cvetje, ki krasijo njihovo podobo, temveč je tu tudi človek, kateremu dolina pomeni dom in življenje.

Ena najlepših alpskih dolin na Slovenskem je nedvomno Radovna, dolina, ki se vije od Krme pa do Krnice pri Gorjah. Po njej že od nekdaj teče čista in bistra reka Radovna, za katero se zdi, kot bi jo iz svojih nederij izlivalo mogočno triglavsko pogorje - ljudem v veselje in korist.

S temi stavki se prične pisanje v monografiji RADOVNA, DOLINA, REKA IN LJUDJE - SOTESKA VINTGAR, GORJE, ki je izšla 26. avgusta 1993, prav na dan stoletnice odprtja poti skozi sotesko Vintgar. Avtorja besedila sta Marjan Zupan, ki je v prvem delu opisal dolino, reko in življenje ob njej nekoč, ko so se še vrtela vodna pogonska kolesa na mlinih, žagah, kovačnicah, fužinah in kasneje turbine elektrarn, ter Božo Benedik, ki v drugem delu opisuje dela turističnih zanesenjakov v stotih letih, odkar je soteska prehodna. Opisane so tudi naravne znamenitosti Gorij in okolice.

Fotografije so prispevali: Jože Antonič, Lovro Hribar, F. Bregant in Marjan Zupan. Stare razglednice so iz obsežne zbirke Leopolda Kolmana, nekaj starih fotografij pa je iz arhiva Alojza Kunsteljna, Alojza Jana in Muzeja Jesenice. Zahvala velja tudi Muzeju Jesenice in Turističnemu društvu Gorje. Knjigo je uredil Jože Antonič, lektorirala Anica Por, izdala pa založba GGA ANTONIČ GORJE d.o.o. Za oblikovno plat je poskrbel Martin Avsenik, za tisk pa GALERIJA AVSENIK.

Knjiga je na prodaj v gorjanskih trgovinah, pri TD Gorje in v vseh blejskih turističnih poslovalnicah.

SEZNAM ČLANOV MOJ

ADAM Stane,	Žagarjeva 33,	64240 RADOVLJICA	NOVAK Mira,	Bokalova 8,	64270 JESENICE
AMBROŽIČ Janez,	Zabreznica 50e,	64274 ŽIROVNICA	NOVAK Mojca,	Bokalova 8,	64270 JESENICE
AMBROŽIČ Matjaž,	Breznica 32,	64274 ŽIROVNICA	NOVAK Tomaž,	Bokalova 8,	64270 JESENICE
ANDERLIČ Olga,	B1.Dobrava 26a,	64273 B.DOBRAVA	NOVOSEL Aleš,	Bokalova 15,	64270 JESENICE
BEDIČ Jože,	Bokalova 14,	64270 JESENICE	OBERŽAN Andrej,	Titova 22,	64270 JESENICE
BEGUŠ Joža,	Moste 11 a,	64274 ŽIROVNICA	ODAR Otmar,	Pod gozdom 4,	64270 JESENICE
BEGUŠ Vinko,	Zgornji Otok 3,	64240 RADOVLJICA	OSTERMAN Slavica,	Alpska 9,	64260 BLED
BOLE Alenka Vrabc,	Cankarjeva 31,	64240 RADOVLJICA	OZEBEK Konrad,	Breg 128,	64274 ŽIROVNICA
BRATE Tadej, ZVNKO,	Plečnikov trg 2,	61000 LJUBLJANA	PALČIČ Janez,	Hrušica 53,	64270 JESENICE
BRATUN Anica,	Hrušica 133,	64270 JESENICE	PESJAK Dani,	V. Svetina 4,	64270 JESENICE
BRUN Viktor,	Titova 75,	64270 JESENICE	PRAPROTNIK Nada,	Moste 7,	64274 ŽIROVNICA
ČEH Saša,	Titova 22,	64270 JESENICE	PERKO Breda,	Po vrbami 55,	61000 LJUBLJANA
ČOP Jaka,	Rodine 34,	64274 ŽIROVNICA	PIKON Andrej,	B1.Dobrava 69,	64273 B.DOBRAVA
ČUČNIK Andrej,	Breznica 28a,	64274 ŽIROVNICA	PRESERN Angelca,	Titova 3,	64270 JESENICE
ČUŠIN Branko,	Cankarjeva 24,	64270 JESENICE	PRESERN Dušan,	Titova 3,	64270 JESENICE
DELAVEC Avgust,	Delavska 7,	64281 MOJSTRANA	PRETNAR Matevž,	Titova 41,	64270 JESENICE
DIMITROV Pavel,	Breg 69,	64274 ŽIROVNICA	PRETNAR Vitomir,	Smokuč 75,	64274 ŽIROVNICA
DOLINŠEK Marjan,	Cesta 1.maja 78,	64270 JESENICE	RAZINGER Borut,	Hrušica 175,	64270 JESENICE
DRAGOJEVIČ Zlata,	Bokalova 13,	64270 JESENICE	REKAR Alojzija,	Medvedova 12,	64270 JESENICE
ERZEN Miro,	C.v Radovno 4a,	64281 MOJSTRANA	RODE Klemen,	Medvedova 12,	64270 JESENICE
FALETIČ Iva,	Žirovnica 79,	64274 ŽIROVNICA	ROTAR Aleš,	Titova 1a,	64270 JESENICE
FELDIN Miro,	Rodine 72,	64274 ŽIROVNICA	SAGADIN Milan,	Zupančičeva 39,	64000 KRANJ
GLOGOVŠEK Jože,	V.Svetine 22,	64270 JESENICE	SOKLIČ Boštjan,	Žirovnica 62a,	64274 ŽIROVNICA
GREGORI Janez,	Podkoren 72,	64280 KR.GORA	STRAŽIŠAR Ida,	Bokalova 13,	64270 JESENICE
HORVAT Brane,	Moste 7,	64274 ŽIROVNICA	SVOLJŠAK Drago,	Ledine 33,	65000 N.GORICA
HAMERŠAK Mirko,	Bokalova 9,	64270 JESENICE	SVETLIN Milan,	Cesta 1.maja 20,	64270 JESENICE
HROVAT Janez,	Titova 38,	64270 JESENICE	ŠALAMON Nada,	Bezje 10,	64280 KR.GORA
JAN Ivan,	Partizanska 15a,	64000 KRANJ	ŠIMNIC Alojz,	Tomšičeva 45,	64270 JESENICE
JENKO Janez,	Prešernova 21,	64270 JESENICE	ŠIFRER Franc,	Lipce 55,	64273 B1.DOBRAVA
JENKO Marija,	Prešernova 21,	64270 JESENICE	ŠKRLJ Bratko,	Titova 76,	64270 JESENICE
JENSTERLE J.Damjan,	Hrušica 58d,	64270 JESENICE	ŠMID Janez,	Benedičičeva 2a,	64270 JESENICE
JENSTERLE A.Damjan,	B1.Dobrava 81,	64273 B.DOBRAVA	TAHIR Zdenka Torkar,	Titova 62,	64270 JESENICE
JUSTIN Nataša,	C.revolucije 2,	64270 JESENICE	TARMAN Marko,	Na trati 4,	64282 G.MARTULJEK
KERSNIK Mihael,	Delavska 10,	64281 MOJSTRANA	TAVČAR Anton,	Žirovnica 15,	64274 ŽIROVNICA
KOFLER Stane,	Dovje 85,	64281 MOJSTRANA	TORKAR Nataša,	Tomšičeva 60,	64270 JESENICE
KOKOŠINEK Nataša,	Cankarjeva 40,	64240 RADOVLJICA	TROJAR Izidor,	Titova 3,	64270 JESENICE
KONOBELJ Antonija,	Titova 89,	64270 JESENICE	VALIČ Andrej,	Žanova 22,	64000 KRANJ
KONOBELJ Franc,	Titova 89,	64270 JESENICE	VARL Joža,	Titova 87,	64270 JESENICE
KONOBELJ Helena,	Hrušica 132,	64270 JESENICE	VIDMAR Romana,	Žerjavec 7,	64270 JESENICE
KONOBELJ Tone,	Hrušica 132,	64270 JESENICE	ZAVRŠNIK Jožica,	Vrba 2,	64274 ŽIROVNICA
KOVAČIČ Zdravko,	Titova 82,	64270 JESENICE	ZUPAN Janez,	Zabreznica 10,	64274 ŽIROVNICA
KOŽELJ Janez,	Titova 12,	64270 JESENICE	ZUPAN Marjan,	Podhom 8a,	64247 ZG.GORJE
KRČ Srečko,	Staržišarjeva 13,	64270 JESENICE	ZUPANČIČ Andrej,	Titova 47,	64270 JESENICE
MALENŠEK Andrej,	Finžgarjeva 7,	64270 JESENICE	ZUPANČIČ Janez,	Gabela 5,	64282 G.MARTULJEK
MALENŠEK Majda,	Finžgarjeva 8,	64270 JESENICE	ZERJAV Anton,	Kosova 2,	64270 JESENICE
MARKEŽ Jernej,	Titova 20,	64270 JESENICE	ZIDANEK Marjan,	C.revolucije 7,	64270 JESENICE
MEDJA Jakob,	Titova 1a	64270 JESENICE	ZVEGELJ Majda,	Črtomirova 10a,	64260 BLED
METERC Janez,	Zabreznica 37a,	64274 ŽIROVNICA	ZVEGELJ Vlado,	Črtomirova 10a,	64260 BLED
MIRTIČ Marko,	Breg 159,	64274 ŽIROVNICA			
MIRTIČ Silvester,	C.talcev 2,	64270 JESENICE			
MOHORIČ Janez,	Prihodi 5b, p.l.	64270 JESENICE			
MRAK Albin,	Žirovnica 2b,	64274 ŽIROVNICA			
NAGODE Aleš,	Pod gozdom 9,	64270 JESENICE			
NOČ Alojz,	Cesta 1.maja 9,	64270 JESENICE			
NOČ Anton,	Na trati 26a,	64284 LESCE			
NOČ Francišek,	Tomšičeva 38,	64270 JESENICE			
NOČ Martin,	Potoška pot 3,	64270 JESENICE			
NOČ Tadeja,	Na trati 26a,	64284 LESCE			
NOVAK Danica,	Tomšičeva 16,	64270 JESENICE			

MASLOV: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE, Titova 64,
64270 JESENICE, Telefon: (064) 84-041

OB IZEKU STAREGA
LETA VAM ŽELIMO
SREČNO IN USPEŠNO
NOVO LETO 1994 !

ZBRAL GRADIVO IN UREDIL: Tone Konobelj
ZALOŽILO: Muzejsko društvo Jesenice, december 1993